

Oryginalna praca badawcza

Stanisław Zarobny

Akademia Pomorska

Słupsk

s.zarobny@onet.pl

UNIA EUROPEJSKA JAKO AKTOR NOWOCZEŚNIE POJMOWANEGO BEZPIECZEŃSTWA

THE EUROPEAN UNION AS AN ACTOR OF MODERN SAFETY

Zarys treści: Artykuł porusza problematykę genezy procesu integracyjnego w Europie Zachodniej, a ściślej powstania Unii Europejskiej. Jej głównym motorem napędowym w obszarze bezpieczeństwa europejskiego jest Wspólna Polityka Bezpieczeństwa i Obrony. Autor w sposób syntetyczny przedstawia jej genezę, proces ewolucyjny, funkcjonowanie oraz jej zadania od 1992 r., czyli od podpisania Traktatu w Maastricht, aż do dnia dzisiejszego.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo, integracja, grupy bojowe, traktaty, zarządzanie kryzysowe, Wspólna Polityka Bezpieczeństwa i Obrony

Key words: safety, integration, combat group, treaties, crisis management, The Common Security and Defence Policy

Wprowadzenie

W odniesieniu do Unii Europejskiej bezpieczeństwo posiada kilka wymiarów. Po pierwsze, wewnętrzny wymiar polityczny, który można podzielić na integrację polityczną, obejmującą budowę wspólnot bezpieczeństwa; rozszerzenie, obejmujące bezpieczeństwo zapewniane specyficznymi i kompleksowymi środkami, oraz spójność, to jest wyznaczniki i ograniczenia wspólnego działania. Po drugie, jest to zewnętrzny wymiar funkcjonalny, czyli tradycyjne polityki, takie jak handel, pomoc, Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa (WPZiB) oraz zarządzanie kryzysowe cywilne i militarne, zawierające się w tej formule. Po trzecie, wymiar geograficzny, który przesądza o tym, że Unia Europejska ogniskuje swoją uwagę na państwach kandydujących do członkostwa i w najbliższym sąsiedztwie, stopniowo rozszerzając zakres działania na dalsze regiony.

Europejska współpraca w dziedzinie polityki i bezpieczeństwa rozpoczęła się od podpisania 17 marca 1948 r. przez Francję, Wielką Brytanię, Belgię, Holandię i Luksemburg Traktatu w Brukseli, mającego zapewnić tym państwom kolektywną samoobronę. W tym samym roku powstała Unia Zachodnioeuropejska, której głównym zadaniem była współpraca w dziedzinie bezpieczeństwa. Z formalnego punktu widzenia aż do początku lat dziewięćdziesiątych Wspólnota Europejskie¹ nie uznawały polityki bezpieczeństwa i obrony za priorytet swojej działalności. Zagadnienie to było realizowane za pośrednictwem NATO albo pozostawało w kompetencji narodowej poszczególnych państw. Dopiero wydarzenia z przełomu lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych dały nowy impuls do myślenia o bezpieczeństwie Europy. Decydującą rolę w rozpoczęciu prac nad rozwinięciem i implementacją przepisów dotyczących Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony (EPBiO) miały postanowienia trzech kolejnych posiedzeń Rady Europejskiej², które dotyczyły zdolności wojskowych i cywilnych, stworzenia odpowiednich struktur decyzyjnych oraz analitycznych, a także współpracy NATO z krajami trzecimi.

Od dwudziestu lat Unia Europejska³ prowadzi WPZiB, wypracowując w tym czasie wiele oryginalnych form aktywności. Do 1 grudnia 2009 r., czyli do czasu wejścia w życie Traktatu Lizbońskiego, w ramach WPZiB realizowano EPBiO. Jedną z nowości Traktatu było wprowadzenie Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony. Zarówno w deklaracjach politycznych, jak i w dokumentach programowych oraz praktycznych działaniach Unia udowadnia, że jest już pełnoprawnym aktorem na arenie międzynarodowej.

Próby i porażki w organizowaniu systemu obrony Europy Zachodniej

Sama idea integracji europejskiej nie narodziła się po II wojnie światowej, lecz już w dwudziestolecu międzywojennym pojawiały się koncepcje tzw. współpracy paneuropejskiej⁴. Natomiast nurt integracji europejskiej, który dotyczył bezpośrednio bezpieczeństwa, posiada swoją praprzyczynę w doświadczeniach II wojny światowej. Jej rezultatem było powstanie w Europie sytuacji dotychczas niespotykanej, ponieważ po raz pierwszy w historii Stary Kontynent stał się w sensie politycznym próżnią militarną.

Francja po pięcioletniej okupacji odradzała swoje siły zbrojne, tak samo czyniły Włochy i kraje Beneluksu. Niemcy były rozbrojone, a Europa Środkowa, Norwegia

¹ Europejska Wspólnota Węgla i Stali (EWWiS), Europejska Wspólnota Gospodarcza.

² Kolonia – czerwiec 1999 r., Helsinki – grudzień 1999 r. i Nicea – grudzień 2000 r.

³ Unia Europejska powstała na mocy Traktatu z Maastricht 1 listopada 1993 r. Od 1 grudnia 2009 r. funkcjonuje jako organizacja międzynarodowa.

⁴ W 1923 r. Richard Coudenhove-Kalergi powołał do życia ruch paneuropejski, którego idea było stworzenie jednolitego państwa na wzór Stanów Zjednoczonych. Według niego nowa, zjednoczona Europa miała posiadać demokratycznie wybrane władze – Izbę Narodów, w której zasiadaliby członkowie poszczególnych nacji, oraz Izbę Państw, gdzie zasiadaliby członkowie parlamentów narodowych. Nowe państwo miało stać się z czasem organizmem politycznym o unitarnym charakterze, wyróżniającym się poszanowaniem interesów wszystkich swych członków.

i Dania traciły swoją suwerenność na rzecz Moskwy, natomiast w niewielkiej Grecji szalała wojna domowa. O ówczesnej sytuacji militarnej, a także o bilansie sił na Starym Kontynencie decydowały zasadniczo trzy ośrodki: słabnąca Wielka Brytania, będąca jednak nadal centrum rozległego imperium, oraz Stany Zjednoczone i Związek Radziecki. Ponadto zamach stanu w Pradze, pierwszy kryzys berliński i grożące destabilizacją silne wpływy komunistów we Francji i we Włoszech stanowiły bezpośredni kontekst polityczny nie tylko powstania NATO, ale i pierwszego etapu integracji europejskiej⁵.

Na początku lat pięćdziesiątych było już jasne, że żadne z państw europejskich nie jest w stanie samodzielnie stawić czoła ewentualnej agresji Związku Radzieckiego, a gwarantem ich bezpieczeństwa jest całkowicie podporządkowany Waszyngtonowi Sojusz Północnoatlantycki. Ponadto po 1945 r. obawiano się odrodzenia faszyzmu w Niemczech oraz inwazji ze Wschodu. Dlatego jedynym wyjściem w takiej sytuacji było jednoczenie się państw Europy Zachodniej pod hasłem Jeana Moneta: „Nigdy więcej wojny domowej w Europie” i stworzenie swoistej europejskiej tożsamości – politycznej, jak również obronnej. W październiku 1950 r. premier Francji René Pleven zgłosił projekt armii europejskiej, który nazwano Planem Plevena. Dwa lata później, 1 lutego 1952 r., w Paryżu został podpisany traktat powołujący Europejską Wspólnotę Obronną (EWO), w której miała funkcjonować projektowana Armia Europejska⁶. Podstawowym warunkiem jej powstania było podpisanie układu o suwerenności Republiki Federalnej Niemiec, co nastąpiło 26 maja 1952 r.⁷ Traktat przewidywał, że EWO będzie dysponować wspólną armią złożoną z czterdziestu dywizji, w których skład wchodzić miały liczące 13 tys. żołnierzy grupy narodowe w mundurach europejskich, podporządkowane wspólnemu sztabowi.

Równoległe do starań o ratyfikację traktatu o Europejskiej Wspólnocie Obronnej trwały prace nad ustanowieniem Europejskiej Wspólnoty Politycznej, która miała być strukturą nadrzędną wobec EWO i EWWiS. Propozycja Europejskiej Wspólnoty Politycznej została przedstawiona przez Tymczasowe Zgromadzenie EWWiS 10 marca 1953 r. Francuskie Zgromadzenie Narodowe nie ratyfikowało jednak tego projektu, co pociągnęło za sobą zakończenie prac również nad Europejską Wspólnotą Polityczną. Było to spowodowane tym, że we Francji był to okres szczególnie niekorzystny dla realizacji tego rodzaju porozumień. Robert Schuman ustąpił ze stanowiska premiera Francji, a jego miejsce zajął socjalista Pierre Mendès France. Ponadto śmierć Stalina oraz zakończenie wojny w Korei osłabiły w Europie Zachodniej poczucie zagrożenia komunistycznego i sytuacja wróciła do punktu wyjścia.

Fiasko Europejskiej Wspólnoty Obronnej skutkowało aktywizacją polityki brytyjskiej i to właśnie przy jej aktywnym udziale 23 października 1954 r. na mocy zmodyfikowanego Traktatu Brukselskiego powołano Unię Zachodnioeuropejską (UZE)⁸.

⁵ P. Żurawski vel Grajewski, *Bezpieczeństwo międzynarodowe: wymiar militarny*, Warszawa 2012, s. 244.

⁶ Traktat podpisali: Konrad Adenauer (Republika Federalna Niemiec), Paul van Zeeland (Belgia), Robert Schuman (Francja), Alcide De Gasperi (Włochy), Joseph Bech (Luksemburg), Dirk Stikker (Holandia).

⁷ A. Ciupiński, *Wspólna Polityka Bezpieczeństwa i Obrony UE, geneza, rozwój, funkcjonowanie*, 2013, s. 23.

⁸ W nowym art. 4 znalazło się zobowiązanie do ścisłej współpracy z NATO.

Przed UZE istniała, mająca zapewnić obronę każdego z członków w razie ataku zbrojnego, Unia Zachodnia⁹, której powstanie było związane z ekspansją Związku Radzieckiego w Europie Środkowej. Po powstaniu NATO zdecydowano, że Unia Zachodnia zostanie włączona do Sojuszu i stanie się centralnym elementem w zachodnioeuropejskim i północnoatlantyckim systemach bezpieczeństwa. Unii Zachodnioeuropejskiej wyznaczono rolę pomostu między dwiema epokami, co wynikało z założenia, że pomoże ona zbudować podstawy europejskiej autonomii strategicznej, czyli mówiąc inaczej, doprowadzi do *europelizacji obrony Europy*.

Na początku lat 80., w atmosferze zwiększonych napięć między Wschodem a Zachodem, w Europie Zachodniej wzrosło poczucie zagrożenia. Złożyło się na to niebezpieczeństwo wybuchu na kontynencie europejskim ograniczonej wojny jądrowej, która stawała się realna w związku z prowadzonymi przez NATO przygotowaniami do dozbrojenia Europy Zachodniej w amerykańską broń jądrową średniego zasięgu. Ten wzrost napięcia był spowodowany również możliwością ewentualnego ataku ze strony Związku Radzieckiego w związku z ogłoszoną w 1983 r. przez prezydenta Reagana Inicjatywą Obrony Strategicznej (zwaną też doktryną „gwiazdnych wojen”). To budziło obawy w Europie Zachodniej, że w wypadku konfliktu globalnego, który prawdopodobnie rozegrałyby się w Europie, Stany Zjednoczone nie będą wiązać swego bezpieczeństwa z losem swoich europejskich sojuszników.

Dodatkowo po zakończeniu „zimnej wojny” w Stanach Zjednoczonych nasiliły się tendencje izolacjonistyczne, a dla części polityków amerykańskich obszarem ważniejszym od Europy stał się rejon Pacyfiku z Azją Wschodnią włącznie. To skłaniało decydentów państw zachodnioeuropejskich do wniosku, że Europa Zachodnia będzie musiała samodzielnie się troszczyć o zapewnienie własnego bezpieczeństwa. Dlatego też stosunkowo wcześniej, bo już w pierwszej połowie lat 80., w państwach zachodnioeuropejskich zapowiedziano podjęcie konkretnych działań na rzecz budowania tzw. Europejskiej Tożsamości w Dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony (European Security and Defence Identity – ESDI), dopuszczając współpracę wojskową poza strukturami NATO.

W październiku 1984 r. państwa zachodnioeuropejskie, postawione wobec groźby marginalizacji poprzez dwustronne amerykańsko-radzieckie decyzje w sprawie stanu zbrojeń na kontynencie europejskim, postanowiły po 30 latach letargu uaktywnić Unię Zachodnioeuropejską, wykorzystując ją jako instrument politycznego oddziaływania Europy na dialog USA – ZSRR¹⁰.

Koniec zimnej wojny zrodził przesłanki dla rozwoju idei budowy samodzielnych zdolności obronnych Europy Zachodniej. Pierwszą były zjednoczenie Niemiec oraz rozpad ZSRR. Drugą, bardziej tragiczną, stanowił konflikt na Bałkanach Zachodnich. Ze względu na fakt, że Stany Zjednoczone początkowo nie przejawiały większego zainteresowania wydarzeniami na Bałkanach, państwa Europy Zachodniej rozpoczęły debatę strategiczną dotyczącą konieczności rozwoju europejskich zdolności operacyjnych. To zrodziło trzecią przesłankę, a nawet obawę, że Stany Zjed-

⁹ Powstała na mocy traktatu brukselskiego z 17 marca 1948 r. (Traktat w sprawie współpracy gospodarczej, społecznej, kulturalnej oraz zbiorowej samoobrony). Członkowie: Belgia, Francja, Luksemburg, Holandia oraz Wielka Brytania.

¹⁰ P. Żurawski vel Grajewski, *Bezpieczeństwo międzynarodowe...*, s. 248.

noczone po rozpadzie ZSRR stracą zainteresowanie Europą i nie będą się już angażować w jej bezpieczeństwo. Czwartą była budowa struktur unijnych zgodnie z realizacją postanowień zawartych w Jednolitym Akcie Europejskim. Duże znaczenie w procesie definiowania operacyjnej roli UZE miała Deklaracja Petersburska z 19 czerwca 1992 r., w której uzgodniono, że jednostki wojskowe państw członkowskich UZE mogą być wykorzystywane w misjach humanitarnych i do ewakuacji ludności, a także w operacjach utrzymywania pokoju oraz jako siły bojowe na wypadek kryzysów, w tym w operacjach przywracania pokoju.

Do chwili powstania Unii Europejskiej UZE nie odgrywało znaczącej roli, jednak na podstawie Traktatu o Unii Europejskiej, podpisanego w grudniu 1991 r. w Maastricht¹¹, uznano UZE za zbrojne ramię Wspólnoty, co w przyszłości miało doprowadzić do utworzenia wspólnej europejskiej armii. Faktycznie, Unia Zachodnioeuropejska, będąca dotychczas europejskim filarem Sojuszu Północnoatlantyckiego, uzyskała status komponentu obronnego Unii Europejskiej. Zapisy zawarte w Traktacie z Maastricht stanowiły kompromis między, z jednej strony, dążeniami Francji i Niemiec do włączenia UZE do UE, z drugiej zaś – sprzeciwem Wielkiej Brytanii wobec takiego stanowiska tych państw. Co prawda Unia Zachodnioeuropejska pozostała samodzielną organizacją, ale w myśl traktatu została zobowiązana do prowadzenia działań w imieniu Unii Europejskiej.

W latach 80. i 90. XX w. UZE włączono do systemu Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa UE. W związku z tym podjęto decyzję o zwiększeniu zdolności operacyjnych tak, aby Unia Zachodnioeuropejska mogła funkcjonować poza obszarem państw członkowskich, np. w celu niesienia pomocy humanitarnej lub dla utrzymania bądź przywracania pokoju. Kwestia ta ma związek z tzw. europejską tożsamością obronną.

Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa UE / wspólna polityka bezpieczeństwa i obrony – jej geneza, zadania i funkcjonowanie

Punktem zwrotnym w dziejach integracji Europy była historyczna konferencja w Maastricht¹², podczas której przywódcy 12 państw członkowskich Wspólnoty Europejskiej podjęli decyzję o utworzeniu Unii Europejskiej, wprowadzając jej trójfilarową strukturę. Jej wyróżnikiem w kontaktach ze światem zewnętrznym miał się stać filar II, czyli Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa¹³, która została

¹¹ Traktat o Unii Europejskiej (TUE) – główny akt prawa pierwotnego Unii Europejskiej (obok Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej). Stanowi część dorobku prawnego Unii od 1993 roku, kiedy to weszły przepisy traktatu z Maastricht. Zmieniony postanowieniami umów z Amsterdamu, Nicei i Lizbony.

¹² Miasto, stolica holenderskiej Limburgii, świadomie wybrane na miejsce podpisania Traktatu o Unii Europejskiej z uwagi na założenie przez Rzymian, pograniczne położenie oraz częstą zmianę politycznej przynależności w jego długiej historii.

¹³ Filar I – Wspólnota Europejska (unia gospodarcza) – wspólny rynek, wspólna polityka rolna i strukturalna, unia walutowa i rozwój regionów. Filar II – wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa (unia polityczna) – UE w stosunkach zewnętrznych występuje jako jeden podmiot.

powołana na mocy powyższego Traktatu, a następnie rozwinięta przez traktaty z Amsterdamu (1997 r.), Nicei (2001 r.) i z Lizbony (2007 r.). Fakt utworzenia WPZiB był potwierdzeniem tożsamości Unii Europejskiej na arenie międzynarodowej, a Traktat z Maastricht zobowiązywał organy Unii do spójnego działania w obszarze polityki zagranicznej i bezpieczeństwa.

Na mocy Traktatu z Maastricht ustanowiono 5 oficjalnych celów Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa, zmodyfikowanych i zatwierdzonych przez Traktat Amsterdamski. W myśl tych postanowień miała ona za zadanie:

1. strzec wspólnych wartości, fundamentalnych interesów niepodległości i integralności terytorialnej Unii w zgodzie z zasadami Karty Narodów Zjednoczonych;
2. wzmacniać bezpieczeństwo Unii wszelkimi sposobami;
3. chronić pokój i wzmacniać bezpieczeństwo międzynarodowe w zgodzie z zasadami Karty Narodów Zjednoczonych oraz z zasadami Aktu Końcowego z Helsinek, a także z celami Karty Paryskiej, włącznie z tymi, które dotyczą granic zewnętrznych;
4. promować współpracę międzynarodową;
5. rozwijać i konsolidować demokrację, rządy prawa oraz poszanowanie dla praw człowieka i podstawowych wolności.

Należy podkreślić, że sprawy wojskowe i obronne zostały na pewien czas wyłączone z zakresu działania Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa, a pozostały w kompetencji UZE, do której należała większość państw członkowskich Unii Europejskiej. Natomiast Unia Zachodnioeuropejska, będąca dotychczas europejskim filarem NATO, uzyskała status komponentu obronnego Unii Europejskiej¹⁴. Ponadto zapisy zawarte w Traktacie z Maastricht stanowiły kompromis między dążeniami Francji i Niemiec, aby włączyć Unię Zachodnioeuropejską do UE, oraz sprzeciwem wobec powyższego rozwiązania Wielkiej Brytanii i innych zwolenników opcji atlantyckiej (Dania). UZE pozostała nadal samodzielną organizacją, ale zobowiązaną do określenia i prowadzenia działań w imieniu Unii Europejskiej.

Traktat z Maastricht wprowadził pewne ograniczenia w zakresie rozwoju zdolności operacyjnych Unii, dokonując rozróżnienia problematyki bezpieczeństwa od zadań w sferze obrony. Były one powodem zapowiedzi weryfikacji Traktatu, co nastąpiło 2 października 1977 r. w Amsterdamie, gdzie przyjęto znowelizowany Traktat o Unii Europejskiej, którego mocy Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa stała się domeną Unii Europejskiej (wcześniej należała do kompetencji UE i państw członkowskich). Nastąpiło wzmocnienie Rady Europejskiej i Rady UE, ustanowiono urząd Wysokiego Przedstawiciela ds. Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa. Ponadto Traktat podporządkował UZE Unii Europejskiej oraz wyposażył ją w instrumenty prowadzenia Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa, takie jak: określanie zasad i ogólnych wytycznych dla Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa,

Filar III – współpraca policyjna i sądowa w sprawach karnych (unia policyjno-sądownicza) – wspólne rozwiązywanie problemów imigracji, przestępczości zorganizowanej, terroryzmu i patologii społecznej. Traktat Lizboński zniósł podział UE na filary.

¹⁴ R. Zięba, *Bezpieczeństwo międzynarodowe po zimnej wojnie*, Warszawa 2008, s. 152.

uzgadnianie wspólnych strategii, wspólne działania, wspólne stanowiska, systematyczna współpraca pomiędzy państwami członkowskimi¹⁵.

Duże znaczenie dla wzmocnienia WPZiB miał również nowy zapis wprowadzony do Traktatu Amsterdamskiego – o tym, że UZE będzie zapewniać UE operacyjną zdolność realizacji misji petersburskich. Brak zdolności operacyjnych czynił jednak zmiany niewystarczającymi dla wielu członków Unii Europejskiej. Przełomowe znaczenie dla rozwoju Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa UE miała zmiana stanowiska Wielkiej Brytanii, która wcześniej blokowała rozwój europejskich sił zbrojnych. W efekcie już w 1998 r. na brytyjsko-francuskim szczycie w Saint-Malo padła wyraźna deklaracja o potrzebie utworzenia europejskich sił zbrojnych. Należy podkreślić, że to właśnie dzięki Wspólnej Polityce Zagranicznej i Bezpieczeństwa miała się wykuwać tożsamość międzynarodowa Unii, dzięki której miała się ona stać zbiorowym mocarstwem – lub bardziej żargonowo – globalnym graczem¹⁶.

Europejska polityka bezpieczeństwa i obrony jako zbrojne ramię wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa

Europejczycy w drugiej dekadzie lat 90. stanęli przed dylematem, który dotyczył tego, czy budować Europejską Tożsamość Bezpieczeństwa i Obrony wewnątrz NATO, czy też tworzyć autonomiczne unijne zdolności operacyjne. Ten ostatni pomysł przybrał w 1999 r. postać Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony (EPBiO), mającej zastąpić dotąd promowaną Europejską Tożsamość Bezpieczeństwa i Obrony (ETBiO). Te dwie koncepcje odzwierciedlały dwa odmienne podejścia do kwestii bezpieczeństwa europejskiego.

Podstawą instytucjonalną ETBiO były NATO i współpraca ze Stanami Zjednoczonymi, natomiast dla EPBiO – Unia Europejska i redukcja amerykańskiej dominacji w tzw. *europejskiej architekturze bezpieczeństwa*. W pierwszym przypadku bazą materialną były zasoby Sojuszu Północnoatlantyckiego, a głównym nurtem integracji europejskiej Unia Zachodnioeuropejska, w drugim – zasoby własne Unii Europejskiej oraz utworzone przez nią nowe struktury, takie jak: Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa, Komitet Wojskowy oraz Sztab Wojskowy Unii Europejskiej¹⁷.

Przełomem w rozwoju Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony było wspomniane już francusko-brytyjskie spotkanie na szczycie w Saint-Malo w dniach 3–4 grudnia 1998 r. Rozmowy prezydenta Francji Jacques'a Chiraca z premierem Wielkiej Brytanii Tonym Blairem oraz przyjętą wspólną deklarację uważa się za porzucenie dotychczasowego kierunku rozwoju europejskiej tożsamości i bezpieczeństwa w ramach NATO na rzecz nowego podejścia dotyczącego jej rozwoju w ramach Unii Europejskiej.

¹⁵ A. Legucka, *Podstawy normatywne reagowania kryzysowego UE*, [w:] *System reagowania kryzysowego Unii Europejskiej*, red. J. Gryz, Toruń 2009, s. 117–119.

¹⁶ R. Kuźniar, *Pozimnowojenne dwudziestolecie 1989–2010. Stosunki międzynarodowe na przełomie XX i XXI wieku*, Warszawa 2011, s. 101.

¹⁷ P. Żurawski vel Grajewski, *Bezpieczeństwo międzynarodowe...*, s. 263.

Należy podkreślić, że to ponowne włączenie się Wielkiej Brytanii w nurt integracji europejskiej spowodowało, iż proces rozwojowy Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony nabrał tempa, a Zjednoczone Królestwo odegrało rolę katalizatora współpracy europejskiej w dziedzinie bezpieczeństwa. Od tego momentu Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa UE zaczęła uzyskiwać wymiar militarny w postaci Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony.

Na podstawie decyzji Rady Europejskiej z Kolonii (3–4 czerwca 1999 r.) za cel Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony postawiono zapobieganie konfliktom oraz rozwiązywanie kryzysów przy wykorzystaniu formuły misji petersburskich, bez uszczerbku dla działań NATO i zgodnie z zasadami Karty Narodów Zjednoczonych. W związku z tym zaproponowano uruchomienie nowych mechanizmów i instytucji, np. regularnych sesji Rady UE ds. Ogólnych, w których w razie potrzeby będą uczestniczyć ministrowie obrony państw członkowskich, powołanie stałych organów w Brukseli (Komitet Bezpieczeństwa i Obrony, organ doradczy w postaci Komitetu Wojskowego UE oraz Sztab Wojskowy)¹⁸.

Materiałny kształt zamierzeniom w sprawie Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony nadały państwa członkowskie Unii Europejskiej na posiedzeniu Rady Europejskiej, które odbyło się w dniach 10–11 grudnia 1999 r. w Helsinkach. Tak jak w Kolonii, wyartykułowano wówczas znaczącą rolę UE w uregulowaniu kryzysów międzynarodowych w sytuacjach, gdy NATO jako całość nie będzie zaangażowane, pod warunkiem posiadania przez Unię możliwości samodzielnego podejmowania decyzji, planowania i przeprowadzania operacji wojskowych.

Zastrzeżono, że Unia Europejska nie będzie dublować działań Sojuszu, ani nie ma na celu utworzenia europejskiej armii. Postanowiono również, że przyjęte zostaną stosowne decyzje, które nie ograniczając autonomii decyzji Unii, umożliwią państwom europejskim, członkom NATO spoza UE oraz innym zainteresowanym państwom wnoszenie wkładu do operacji opanowywania kryzysów środkami wojskowymi pod kierownictwem UE. Zapowiedziano także utworzenie niewojskowych mechanizmów opanowywania kryzysów¹⁹ oraz ustanowiono instrumenty pozwalające umieścić Europejską Politykę Bezpieczeństwa i Obrony w strukturach i systemie decyzyjnym Unii Europejskiej, takie jak: regularne spotkania ministrów obrony państw UE, utworzenie Stałego Komitetu Politycznego i Bezpieczeństwa, Komitetu Wojskowego i Sztabu Wojskowego oraz powołanie Centrum Satelitarnego i Instytutu Studiów Strategicznych w Paryżu²⁰.

Z punktu widzenia rozwoju samodzielnego zdolności wojskowych na szczycie UE w Helsinkach (posiedzenie Rady Europejskiej) podjęto decyzję o utworzeniu do 2003 r. europejskich sił interwencyjnych (Europejski Korpus Sił Szybkiego Reagowania) w ramach tzw. Helsińskiego Celu Operacyjnego/Zasadniczego (EHG). Powyższe siły miały się składać z 15 brygad o ogólnej liczebności 50–60 tys. żołnierzy i powin-

¹⁸ A. Ciupiński, *Wspólna Polityka Bezpieczeństwa...*, s. 71.

¹⁹ S. Parzymies, *Unia Europejska a bezpieczeństwo europejskie i globalne po 11 września 2001 r.*, [w:] *Bezpieczeństwo międzynarodowe czasu przemian: zagrożenia, koncepcje, instytucje*, red. R. Kuźniar, Z. Lachowski, Warszawa 2003, s. 369.

²⁰ *Bezpieczeństwo międzynarodowe, przegląd aktualnego stanu*, red. K. Żukrowska, Warszawa 2011, s. 214.

ny być zdolne do działań w rejonach kryzysów na odległość do 6000 km od Brukseli oraz osiągnąć zdolność operacyjną w ciągu 60 dni od podjęcia decyzji politycznej.

W świetle postanowień z Helsinek Europejski Korpus Sił Szybkiego Reagowania powinny tworzyć siły reagowania kryzysowego odpowiadające wysokim standardom tak, aby były zdolne w pełni wypełniać misje petersburskie. Zgodnie z założeniami określonymi na samym początku istnienia Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony Europejski Korpus Sił Szybkiego Reagowania jest to swego rodzaju zasób sił, którymi Unia Europejska może dysponować za zgodą państw je desygnujących, nie ma natomiast charakteru jednolitej armii europejskiej. Zasób sił określony w Helsińskim Celu Operacyjnym 2003 miał się opierać na dobrowolnych wkładach państw członkowskich uzupełnionych deklaracjami innych państw, w szczególności kandydujących do Unii. Ponadto państwa Unii postanowiły rozwijać wspólne systemy dowodzenia, kontroli, transportu strategicznego oraz współpracować w dziedzinie zakupów i uzbrojenia swych armii.

Rozpoczynając w 2000 r. kompletowanie sił do EHG2003, utworzono specjalną grupę ekspertów²¹, którzy zdefiniowali tzw. Katalog poprawy zdolności obronnych. Na jego podstawie przeprowadzano ocenę przydatności deklarowanych przez państwa wkładów oraz identyfikowanych braków w niektórych zdolnościach operacyjnych jednostek. Za poważne wyzwanie w realizacji Celu Operacyjnego 2003 uznano kwestię interoperacyjności jednostek wielonarodowych. Stwierdzono, że najbardziej zaangażowana we współpracę w ramach realizacji powyższego Celu jednostka, jaką jest Eurokorpus, napotyka na trudności: problemy językowe, odmienne kultury strategiczne (np. dowodzenia, różnorodne techniki łączności, uzbrojenia itp.)²².

Mówiąc o Europejskim Celu Operacyjnym 2003, nie można zapominać o znaczącej w jego realizacji roli Sojuszu Północnoatlantyckiego. Kiedy na szczycie w Kolonii ogłoszono rozwój samodzielnych zdolności wojskowych UE, w przekonaniu, że Unia Europejska odziedziczy powyższe zasoby od UZE, w kręgach natowskich istniały w tym względzie kontrowersje. Spowodowane to było obawą Sojuszu, że wraz z likwidacją UZE nastąpi wygaśnięcie Zmodyfikowanego Traktatu Brukselskiego obowiązującego od 1954 r., albowiem jego zapisy stawiały NATO w uprzywilejowanej pozycji, zapewniając mu supremację w systemie bezpieczeństwa europejskiego²³.

O tym, że Amerykanie niechętnie pogodzili się z namiastką europejskiej autonomii Sojuszu Północnoatlantyckiego realizowanej pod szyldem Europejskiej Tożsamości Bezpieczeństwa i Obrony w ramach Sojuszu i pod ich (USA) kontrolą, świadczy wypowiedź ówczesnej sekretarz stanu Madeleine Albright w komentarzu do francusko-brytyjskiej deklaracji w Saint-Malo. Przestrzegła ona przed trzema tendencjami mogącymi zagrażać relacjom transatlantyckim. Pierwsza z nich to *decoupling*, czyli

²¹ Headline Task Force (HTF), a gdy biorą w niej udział eksperci z NATO – HTF plus.

²² A. Ciupiński, *Wspólna Polityka Bezpieczeństwa...*, s. 81.

²³ Zgodnie z art. IV: „Wysokie Umawiające się Strony i wszelkie struktury utworzone przez nie w ramach Traktatu będą ściśle współpracować z Organizacją Traktatu Północnoatlantyckiego. W celu uniknięcia zbędnego powtarzania czynności Sztabów NATO, Rada i Agencja będą zwracać się do właściwych władz wojskowych NATO po wszelkie informacje i opinie w prawach wojskowych”, <http://intratry.htm> (dostęp: 11.11.2013); L. Łukaszuk, A. Skowroński, *Europejskie prawo pokoju i bezpieczeństwa*, Warszawa 2000, s. 356.

odcinanie europejskiego systemu obrony od NATO, druga – negatywne *duplication*, czyli dublowanie struktur i zasobów Sojuszu, natomiast trzecia tendencja została zdefiniowana jako *discrimination*, czyli dyskryminowanie tych europejskich członków NATO, którzy nie należą do Unii Europejskiej²⁴.

Dnia 5 lutego 2001 r. doszło do pierwszego spotkania Rady Północnoatlantyckiej z Komitetem Politycznym i Bezpieczeństwa UE, podczas którego strony uzgodniły harmonogram stałych konsultacji. Ponadto 12 czerwca tego samego roku odbyło się pierwsze spotkanie komitetów wojskowych UE i NATO²⁵. Ostatnią przeszkodą w unormowaniu relacji UE – NATO były spory turecko-greckie, które udało się załagodzić dopiero przy okazji szczytu Unii Europejskiej w Kopenhadze²⁶. W rezultacie osiągniętego kompromisu Turcja przestała blokować dostęp Unii Europejskiej do zasobów NATO. W wyniku korespondencji pomiędzy Sekretarzem Generalnym NATO lordem Robertsonem a Wysokim Przedstawicielem ds. Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa UE 16 grudnia 2002 r. doszło do wymiany listów i ustanowienia partnerstwa strategicznego między NATO a UE.

Natomiast praktyczna współpraca pomiędzy UE i NATO rozpoczęła się od operacji pod kryptonimem „Concordia” w byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii, dowodem na to było m.in. to, że jej dowódcą został zastępca SACEUR²⁷, a oficerowie łącznikowi UE współdziałali w natowskich strukturach dowodzenia, zarówno na szczeblu strategicznym w komórce UE w ramach SHAPE, jak i na szczeblu regionalnym – w AFSOUTH²⁸.

W Celu Operacyjnym 2010 kluczową koncepcją były Grupy Bojowe, ważne z powodu komponentu mobilności. Miały się one składać z doskonale wyszkolonego batalionu – do 1500 osób każdy, włącznie ze wsparciem bojowym oraz zdolnościami rozmieszczenia i podtrzymania, stanowiąc dzisiaj trzon europejskich sił szybkiego reagowania²⁹. Obecnie są zdolne do działania w punktach zapalnych, obejmujących głównie *państwa upadłe* lub w *stanie upadku*, w większości w Afryce, oraz posiadają

²⁴ A. Ciupiński, *Wspólna Polityka Bezpieczeństwa...*, s. 91.

²⁵ B. Górka-Winter, E. Posel-Częścik, *Europejska Tożsamość w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony – perspektywy europejskich członków NATO pozostających poza UE*, „Polski Przegląd Dyplomatyczny” 2002, nr 5, t. 2, s. 330.

²⁶ Spotkanie Rady Europejskiej w Kopenhadze, które miało miejsce 12–13 grudnia 2002. Podczas szczytu nastąpiło zakończenie negocjacji akcesyjnych w ramach obszarów negocjacyjnych z 10 państwami kandydującymi: Cyprzem, Czechami, Estonią, Litwą, Łotwą, Maltą, Polską, Słowacją, Słowenią i Węgrami.

²⁷ SACEUR (ang. Supreme Allied Commander Europe), czyli Naczelnny Dowódca Połączonych Sił Zbrojnych NATO w Europie. Dowodzi on ACE (ang. Allied Command Europe), czyli Dowództwem Połączonych Sił Zbrojnych NATO w Europie. Jest nim zazwyczaj najwyższy rangą generał Sił Zbrojnych Stanów Zjednoczonych, stojący na czele Europejskiego Dowództwa USA. Kwatery główna ACE, czyli SHAPE, znajduje się w Casteau koło Mons w Belgii.

²⁸ Supreme Headquarters Allied Powers Europe (SHAPE) – Naczelne Dowództwo Połączonych Sił Zbrojnych NATO w Europie – jest siedzibą Dowództwa Sił Sojuszniczych NATO ds. Operacyjnych (Allied Command Operations – ACO), jednego z dwóch dowództw strategicznych NATO. Jest ono zlokalizowane 5 km na północ od belgijskiej miejscowości Mons, a ok. 70 km na południe od Brukseli. AFSOUTH – Allied Forces Southern Europe.

²⁹ *The battlegroups concept – UK/France/Germany Food for Thought Paper, Brussels 10 February 2004*, [w:] *EU Security and Defence. Core Documents 2004*, Paris 2005, s. 10–16.

możliwość walki w warunkach ekstremalnych (pustynia, dżungla, tereny wysokogórskie itp.). Są elastyczne w takim stopniu, aby móc wykonywać misje na znacznych odległościach – do 6000 km od Brukseli. Ich działania mają przygotowywać teren dla większych operacji pokojowych podejmowanych przez organizacje międzynarodowe, głównie ONZ w oparciu o rozdział VII Karty Narodów Zjednoczonych, lub państwa członkowskie. W zależności od rodzaju misji mogą korzystać z zasobów operacyjnych i zdolności wojskowych NATO, będąc kompatybilnymi z Siłami Szybkiej Odpowiedzi NATO³⁰.

Dnia 22 października 2004 r. na specjalnej konferencji zdolności wojskowych (Military Capability Commitment) ministrowie obrony państw członkowskich UE oficjalnie zatwierdzili utworzenie 13 Grup Bojowych z udziałem 20 państw. Grupy narodowe zapowiedziały: Francja, Hiszpania, Wielka Brytania, Włochy. Przez kilka kolejnych lat poszczególne państwa lub grupy państw deklarowały możliwość utworzenia oraz wykorzystania kolejnych grup i w związku z tym ich liczba oscylowała w przedziale 15–20 jednostek zdolnych do podjęcia działań w zakresie szybkiego reagowania.

W programie zatytułowanym Cel Operacyjny 2010 państwa członkowskie Unii zobowiązały się do osiągnięcia pełnej zdolności prowadzenia operacji z dziedziny zarządzania kryzysowego, wymienionych w Traktacie o Unii Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem misji humanitarnych i ratowniczych, operacji utrzymywania pokoju, zadań oddziałów wojskowych w operacjach zarządzania kryzysowego, w tym przywracania pokoju i stabilizacji sytuacji po konfliktach (tzw. misje petersburskie). Podejmowane operacje mogą także objąć zawarte w Europejskiej Strategii Bezpieczeństwa wspólne działania rozbrojeniowe, misje wsparcia wojskowego dla państw trzecich w walce z terroryzmem międzynarodowym oraz programy reformowania sektora obronnego w państwach trzecich. Celem Wspólnoty było uzyskanie zdolności do jednoczesnego prowadzenia wielu operacji o różnym stopniu zaangażowania i poziomie intensywności.

Podobnie jak w obszarze budowania autonomicznych zdolności militarnych zarządzania kryzysowego UE, również w zakresie zdolności cywilnych Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony przebiegały procesy konstruowania wspólnych zasobów oraz środków działania. Pomimo mniejszej wrażliwości państw, które są zdecydowanie bardziej skłonne do współpracy czy nawet integracji na tej płaszczyźnie, proces tworzenia zdolności cywilnych również napotykał wiele trudności i istniało dużo podstawowych braków w tym zakresie.

W związku z tym w grudniu 2004 r. Rada Europejska zaakceptowała Cywilny Cel Operacyjny 2008 (ang. Civilian Headline Goal 2008 – CHG 2008). Proces nad-

³⁰ NATO Response Force (NRF), Siły Odpowiedzi NATO – pozostające w stałej gotowości, zaawansowane technologicznie wydzielone oddziały sił zbrojnych NATO, których zadaniem jest szybka reakcja w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa państw członkowskich Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego, zwłaszcza zaś podejmowania działań w ramach operacji reagowania kryzysowego. Projekt powołania takiej formacji przedstawiono na szczycie NATO w Pradze w 2002 roku. Celem jej utworzenia było zwiększenie zdolności NATO do szybkiego i wspólnego reagowania na pojawiające się zagrożenia bezpieczeństwa, wprowadzenie interoperacyjności transatlantyckiej oraz przyspieszenie modernizacji i transformacji sił zbrojnych członków Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego.

zoru nad realizacją Celu został powierzony Komitetowi Politycznemu i Bezpieczeństwa UE przy wsparciu Komitetu ds. Cywilnych Aspektów Zarządzania Kryzysami (CIVCOM)³¹. W ramach CHG 2008 określono sześć ambitnych zadań: osiągnąć zdolność rozmieszczenia zintegrowanego zespołu cywilnego zarządzania kryzysowego, prowadzić równoległe kilka misji cywilnych o różnym stopniu natężenia, organizować przemieszczenie (przerzut) w krótkim czasie, zapewnić koordynację elementów cywilnych i wojskowych, dążyć do harmonizacji operacji prowadzonych w obszarze polityki bezpieczeństwa i obrony z innymi działaniami UE w celu wkomponowania ich w długoterminowe prognozy Komisji Europejskiej, pozytywnie odpowiadać na zapotrzebowanie innych organizacji międzynarodowych, szczególnie ONZ³².

Ponadto zakładano jakościową poprawę cywilnych zdolności reagowania kryzysowego UE, co traktowano jako swoiste uzupełnienie zdolności wojskowych. Unia Europejska miała rozwijać zdolności cywilne nie tylko w zakresie policji, państwa prawa, cywilnej administracji i ochrony cywilnej, ale także w nowych obszarach, jak monitoring czy siły wsparcia dla specjalnych przedstawicieli UE. Zamierzała również uczestniczyć w takich działaniach, jak: reforma sektora bezpieczeństwa, rozbrownienie, demobilizacja oraz reintegracja³³.

W 2008 r. postanowiono zweryfikować niektóre elementy CHG 2008 i zastąpić go CHG 2010. Cel ten został przyjęty na ministerialnej konferencji dotyczącej poprawy zdolności cywilnych i zatwierdzony przez Radę ds. Ogólnych i Stosunków Zewnętrznych w dniu 19 listopada 2007 r. Miał on zapewnić dobrze wyszkolony personel, zdolny do działania w priorytetowych obszarach Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony oraz zdolności EPBiO, takie jak: planowanie, zachowanie zdolności, wyposażenie, procedury, wszystkie dostępne środki UE, rozwój cywilnych zdolności, mający powodować wzrost cywilnej widoczności UE, w tym również na poziomie państw członkowskich, oraz koordynacja i współpraca UE z aktorami zewnętrznymi³⁴.

Wybrane operacje wojskowe UE

Najbardziej widocznym przejawem funkcjonowania Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony jest prowadzenie przez Unię Europejską operacji zarządzania kryzysowego o charakterze militarnym i cywilnym. W dniu 31 marca 2003 roku Unia Europejska rozpoczęła swoją pierwszą w historii misję pokojową – operację militarną „Concordia”, która była również pierwszym przypadkiem wdrażania porozumienia Berlin Plus. Została ona ustanowiona Decyzją Rady UE z 27 stycznia 2003 r., a dwa miesiące później, 18 marca 2003 r., siły Unii przejęły od NATO operację „Allied Harmony”.

Przeniesienie operacji z rąk Sojuszu Północnoatlantyckiego było spowodowane tym, że główne partie reprezentujące etnicznych Albańczyków weszły do rządu po

³¹ Do zadań CIVCOM należy między innymi planowanie i monitorowanie przebiegu misji cywilnych.

³² Objectif Global Civil 2008, Dokument du Sekretariat Général: Multifunctional Civilian Crisis Management Resources in an Integrated Format. Civilian Response Teams, Bruxelles, 13 juin 2005.

³³ E. Latoszek, *Integracja europejska, mechanizmy i wyzwania*, Warszawa 2007, s. 539.

³⁴ A. Ciupiński, *Wspólna Polityka Bezpieczeństwa...*, s. 298.

wyborach we wrześniu 2002 r., oraz było kontynuacją międzynarodowego zaangażowania w regionie w ramach działań OBWE. Ponadto o podjęciu operacji zdecydowało ostatecznie wypracowanie kompromisu Berlin Plus wraz z włączeniem UE w proces Stabilizacji i Stowarzyszenia³⁵. Podstawowym jej celem było wspomaganie ochrony obserwatorów międzynarodowych z ramienia UE i OBWE, zapewnienie bezpiecznego środowiska dla ułatwienia implementacji kończącego konflikt w Macedonii Porozumienia Ramowego z Ochrydy³⁶ oraz zapobieżenie wojnie domowej w tym kraju. Koszt całkowity wyniósł 6,2 mln euro. Został on pokryty przez ówczesnych członków UE (84,5%), pozostałe 15,5% sfinansowali uczestnicy spoza Unii Europejskiej. W składzie operacji działało 450 żołnierzy – z 13 państw członkowskich ówczesnej UE oraz 14 państw trzecich. Dowódcą operacyjnym „Concordii” był stacjonujący w Kwaterze Głównej Połączonych Sił Zbrojnych NATO niemiecki admirał Reiner Feist, a dowódcą sił został mianowany generał Pierre Maral z Francji. Państwem ramowym była Francja, która patrolowała regiony zamieszkiwane przez mniejszość albańską³⁷. Misja została zakończona 15 grudnia 2003 r., a jej zadania przejęła następnie misja cywilna UE EUPOL Proxima.

Należy zauważyć, że w latach dziewięćdziesiątych o Bośni i Hercegowinie mówiono, że jest to Jugosławia w miniaturze, gdyż szczególnie jaskrawo rzucała się tam w oczy mozaika narodowościowa i religijna, a wzajemna wrogość poszczególnych grup przybrała szczególnie drastyczne formy. Dlatego też potrzeba stabilizacji tego obszaru była dla UE bardzo ważna ze względu na poczucie odpowiedzialności narodów europejskich za tragedię ludności Bośni i Hercegowiny, co przyczyniło się do tego, że Rada Europejska w czasie posiedzenia w Kopenhadze w grudniu 2002 r. zasygnalizowała wolę poprowadzenia operacji militarnej w tym kraju³⁸. W ten sposób rozpoczęto operację „Althea”, która była prowadzona przy wykorzystaniu zasobów i zdolności Sojuszu Północnoatlantyckiego, a 2 grudnia 2004 r. w Sarajewie – w obozie Butmir – nastąpiło uroczyste przekazanie odpowiedzialności za proces stabilizacyjny w Bośni i Hercegowinie.

W odniesieniu do operacji „Althea” można mówić o realizacji następujących celów:

- a) długoterminowych – dążenie do stworzenia z Bośni i Hercegowiny stabilnego, wieloetnicznego państwa, które będzie mieć przyjazne relacje ze wszystkimi sąsiadami, a w przyszłości widoki na integrację z Unią Europejską;
- b) średnioterminowych – wsparcie procesów przebudowy i rozwoju służących tworzeniu stabilnych i bezpiecznych warunków życia, np. rozminowanie, odbudowa i rozwój infrastruktury komunikacyjnej, zaopatrzenie w żywność, wodę i w energię;
- c) krótkoterminowych (zostały wskazane w Porozumieniu z Dayton³⁹), dotyczących budowy podstaw państwowości, eliminacji wrogości oraz ścigania osób podejrzanych o zbrodnie wojenne.

³⁵ *EU Crisis Response Capability Revisited, Europe Report*, no.160, 2005, s. 48–49.

³⁶ W 2001 r. zawarto w Ochrydzie porozumienie między władzami Macedonii a przywódcami mniejszości albańskiej, ustanawiające *modus vivendi* tej mniejszości w państwie.

³⁷ Materiały analityczne Ministerstwa Obrony Francji (Paryż, 18.01.2009 r.).

³⁸ E. Latoszek, *Integracja europejska...*, s. 545.

³⁹ Układ w Dayton – układ pokojowy wynegocjowany w listopadzie 1995 w miejscowości Dayton (Ohio, USA), kończący wojnę w Bośni, który zobowiązywał strony konfliktu (Serbów, Chorwa-

Operacją militarną podjętą przez UE poza Europą była misja „Artemis” w Demokratycznej Republice Konga. Ta pierwsza interwencja wojskowa Unii przeprowadzona w ramach reagowania kryzysowego Europejskiej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony została podjęta na podstawie rezolucji ONZ nr 1484 z 30 maja 2003 r., która autoryzowała wysłanie międzynarodowych tymczasowych sił do Buni (stolica Ituri, jednego z regionów Demokratycznej Republiki Konga). Powyższą operację można zakwalifikować jako misję typu petersburskiego zrealizowaną przez UE samodzielnie, bez wykorzystania zasobów NATO. Europejskie oddziały wojskowe działały wówczas w ścisłej współpracy z ONZ.

Celem operacji było opanowanie sytuacji w mieście Bunia, które stało się obszarem walk między ugandyjskimi a kongijskimi siłami zbrojnymi i potyczek pomiędzy milicją Hema, działającą pod nazwą Unii Patriotów Kongijskich, a zbrojnymi ugrupowaniami plemienia Lendu. Państwem, które zostało uznane za ramowe, była Francja. Na niej spoczywał główny ciężar misji, ponieważ Wielka Brytania była wówczas zaangażowana w Irak, natomiast Niemcy nie mogli odgrywać istotnej roli, głównie z powodów politycznych. Bundestag był przeciwny zaangażowaniu żołnierzy Bundeswehry w Afryce, a ponadto obawiali się oni instrumentalnego traktowania przez Francuzów.

Od samego początku bardzo dużo kontrowersji wzbudzała misja EUFOR RD Congo. Po pierwsze, prośba ONZ o wsparcie działań misji MONUC⁴⁰ została sformułowana już w grudniu 2005 r., a Unia pozytywnej odpowiedzi udzieliła dopiero w marcu 2006 r. Podstawową przyczyną opóźnienia była odmowa Wielkiej Brytanii, co wynikało z przeciążenia związanego z obecnością jej wojsk w Iraku oraz zwiększoną w tym czasie liczebnością żołnierzy w Afganistanie. Dodatkowe komplikacje spowodowała przedłużająca się debata w RFN na temat ewentualnego rodzaju zaangażowania w misji sił niemieckich, ponieważ w Niemczech początkowo sceptycznie podchodzono do wywieranych głównie przez Francję nacisków, aby kraj ten wziął udział w misji w charakterze państwa ramowego⁴¹.

Dnia 27 kwietnia 2007 r. Rada Europejska podjęła decyzję o misji w oparciu o rezolucję nr 1671 Rady Bezpieczeństwa ONZ dotyczącą reagowania sił UE podczas przebiegu wyborów prezydenckich. Czas trwania operacji określono na 4 miesiące⁴². Koszty operacji wyniosły 99 mln euro, z czego 23 mln euro zostało opłacone z zasobów mechanizmu „Atena”, Francja zapłaciła 27 mln euro i Niemcy 26 mln eu-

tów i Bośniaków) do zakończenia działań wojennych, wycofania swoich sił zbrojnych poza wyznaczoną strefę zdemilitaryzowaną. Od stycznia 1996 roku strefa ta była nadzorowana przez kierowane przez NATO siły IFOR (Implementation Force), przekształcone rok później w siły stabilizacyjne SFOR (Stabilization Force). W szczytowym okresie wojska IFOR liczyły ponad 60 000 żołnierzy z ponad 20 krajów (w tym z Polski).

⁴⁰ MONUC – Misja Obserwacyjna Organizacji Narodów Zjednoczonych w Demokratycznej Republice Konga (United Nations Organization Mission in the Democratic Republic of the Congo) – czas trwania: listopad 1999 – czerwiec 2010 r.

⁴¹ J. Starzyk-Sulejewska, *Interwencje zewnętrzne Unii Europejskiej*, [w:] *Dyplomacja czy siła? Unia Europejska w stosunkach międzynarodowych*, red. S. Parzymies, Warszawa 2009, s. 114.

⁴² Wspólne działanie Rady 2006/319WPZiB z dnia 27 kwietnia 2006 r. w sprawie operacji wojskowej Unii Europejskiej wspierającej Misję Obserwacyjną ONZ w demokratycznej Republice Konga (MONUC) podczas wyborów: Dz.U. UE 29.04.2006 r., t. 116/98.

ro⁴³. Dowodzenie zostało powierzone Niemcom i Francuzom. Z punktu widzenia składu operacji największy wkład wnieśli Niemcy oraz Francuzi. Oprócz nich zauważalną rolę odegrali Hiszpanie, Polacy i Szwedzi. Niemcy (batalion powietrzno-desantowy) tworzyli taktyczną grupę sił szybkiego reagowania o liczebności 130 żołnierzy, natomiast Polacy skierowali kompanię żandarmerii wojskowej, która miała za zadanie ochronę dowództwa i sztabu EUFOR RD na lotnisku N'Dolo. Generalnie w skład EUFOR weszło ponad 800 żołnierzy gotowych do podjęcia walki, w tym 300 z sił specjalnych⁴⁴.

Bezspornie misja była sukcesem Unii Europejskiej, która wykazała się możliwością skutecznego wkroczenia w sytuację kryzysową w kraju znacznie oddalonym od Brukseli. Bardzo wysoką ocenę UE uzyskała w obszarze zarządzania kryzysowego, gdzie wskazywano na dobrą współpracę wojskowo-cywilną.

Duże uznanie dla Unii Europejskiej przyniosła również misja EUFOR – Republika Czadu i Republika Środkowej Afryki (Tchad RCA), podjęta na apel Sekretarza Generalnego ONZ z 10 sierpnia 2007 r.⁴⁵ Ustanawiając ją, UE włączyła się w działania podjęte już wcześniej przez ONZ i Unię Afrykańską w Darfurze oraz w Czadzie i Republice Środkowej Afryki w celu niedopuszczenia do rozprzestrzenienia się konfliktu w rejonie Darfuru w Sudanie na te dwa ościennie kraje. Zasadniczym celem misji, która rozpoczęła wstępne działania 15 marca 2008 r., było stworzenie ułóżcom z Sudanu i Republiki Czadu warunków do powrotu do miejsc zamieszkania. Nie było to rzeczą łatwą, ponieważ liczbę uchodźców oceniano na 450 tys. ludzi umieszczonych w kilkunastu obozach. Chodziło również o zapewnienie bezpieczeństwa i stabilizacji w rejonie wschodniego Czadu oraz w północnej części Republiki Środkowoafrykańskiej. Generalnie europejska obecność wojskowa miała się przyczynić do ochrony zagrożonej ludności cywilnej, ułatwienia dostarczania pomocy humanitarnej i swobodnego przemieszczania się personelu organizacji humanitarnych.

Także operacja morska u wybrzeży Somalii EUNAVFOR „Atalanta” spotkała się z dużym uznaniem dla UE. W związku z licznymi apelami Rady Bezpieczeństwa ONZ o powstrzymanie aktów piractwa i rozbojów na morzu⁴⁶ Unia Europejska rozpoczęła działania przygotowawcze do misji pokojowej – operacji morskiej w formule art. 17 ust. 2 Traktatu o Unii Europejskiej. We wrześniu 2008 r. Rada UE przyjęła wspólne działania wspierające rezolucję 1816 Rady Bezpieczeństwa⁴⁷. Operację morską opatrzone kryptonimem EU NAVACO, a misję nazwano „Atalanta”. Podstawę prawną stanowiły trzy rezolucje RB ONZ: nr 1814/2008, nr 1816/2008, nr 1838/2008 oraz Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza z dnia 10 grudnia 1982 r. Obszar operacji rozciągał się od Morza Czerwonego do Szeszeli,

⁴³ C. Major, *EUFOR RD Congo*, [w:] *European Security and Defence Policy. The First 10 Years (1999–2009)*, eds. G. Grevi, D. Helly, D. Keohane, Paris 2009, s. 311.

⁴⁴ A. Ciupiński, *Wspólna Polityka Bezpieczeństwa...*, s. 252.

⁴⁵ Preambuła w Council Joint Action 2007/677/CFSP of 15 October 2007 un the Eurpean Union Military Operation in the Central African Republic, OJ L 279/21, z dnia 23 października 2007 r.

⁴⁶ 1. Rada Bezpieczeństwa nr 1814/2008 z dnia 15 maja 2008 r.; 2. Rada Bezpieczeństwa nr 1816/2008 z dnia 2 czerwca 2008 r. 3. Rada Bezpieczeństwa Nr 1838/2008 z dnia 7 października 2008 r..

⁴⁷ Wspólne działanie 2008/749/WPZiB, w sprawie wojskowego działania koordynującego Unii Europejskiej wspierającego rezolucję 1816 (2008) Rady Bezpieczeństwa ONZ (EUNAVCO) Dz.U. UE 20.09.2008, L252/39.

a do jej głównych zadań należała eskorta okrętów Światowego Programu Żywnościowego z pomocą humanitarną dla ludności Somalii oraz – w miarę posiadanych możliwości – zapobieganie atakom pirackim na morzu. Należy podkreślić, że operacja „Atalanta” jest namacalnym świadectwem tego, że Unia Europejska posiada środki potrzebne do prowadzenia odległych operacji wojskowych (ponad 5000 km od Brukseli), a więc może odgrywać rolę *aktora globalnego*.

Wybrane cywilne misje Unii Europejskiej

Cywilne operacje opanowywania kryzysów są elementem instytucji UE realizowanym z powodzeniem od początku 2003 r. przy raczej powszechnej akceptacji państw członkowskich i ich obywateli. Unia Europejska zorganizowała od 2003 r. osiem misji, które można określić jako misje kontrolne i misje wsparcia.

Do jednej z najważniejszych w kategorii cywilnych działań UE należy zaliczyć Misję Policyjną UE w Bośni i Hercegowinie (EUPM), ponieważ była ustanowiona w kraju najbardziej krwawo doświadczonym w wojnach bałkańskich. Ponadto właśnie tutaj Europejczycy zdobywali doświadczenie w ramach NATO, najpierw w IFOR, później w przekształconym SFOR. EUPM rozpoczęła funkcjonowanie 1 stycznia 2003 r., zastępując policyjną misję ONZ, która działała na tym terenie. Głównym zadaniem misji było monitorowanie terytorium Bośni i Hercegowiny w celu realizacji porozumień zawartych pomiędzy Serbami, Chorwatami i Muzułmanami; dążono także do wdrożenia programów odbudowy instytucji państwowych, głównie z myślą o ich odpolitycznieniu⁴⁸. Misja w Bośni i Hercegowinie ostatecznie wypełniła swój mandat 30 czerwca 2012 r. Szczególnie wysoką ocenę uzyskała za wkład w stabilizację młodego państwa, szczególnie w sferze przestrzegania praw człowieka i przeciwdziałania konfliktom etnicznym.

Na prośbę władz Macedonii Unia Europejska zorganizowała misję cywilną „Proxima” w Macedonii, która trwała od grudnia 2003 do grudnia 2005 r., a następnie została zastąpiona przez tzw. policyjny zespół doradczy UE, działający od 15 grudnia 2005 r. do 14 grudnia 2006 r.

Operacja „Proxima” miała pomóc lokalnym władzom w rozwoju struktur bezpieczeństwa według europejskich standardów poprzez monitoring, szkolenia i kontrolę macedońskich układów policyjnych. Głównym celem Unii w tym przypadku było udzielenie pomocy władzom Macedonii w walce ze zorganizowaną przestępczością, korupcją oraz wsparcie w reformach: sądowniczej i administracyjnej⁴⁹.

Misją o charakterze cywilnym, którą Unia podjęła w najbardziej odległym regionie, a zatem jej rezultaty można oceniać z perspektywy globalnej roli międzynarodowej UE, była misja ustanowiona na mocy decyzji Rady UE z 9 września 2005 r. w Aceh w Indonezji (Aceh Monitoring Mission). Jej celem była kontrola przestrzegania i realizacji porozumienia pokojowego podpisanego 15 sierpnia 2005 r. między in-

⁴⁸ A. Ciupiński, *Wspólna Polityka Bezpieczeństwa...*, s. 316.

⁴⁹ Council Joint Action of 29 September 2003 on the European Union Police Mission in the Former Yugoslav Republic of Macedonia (Eupol Proxima), OJ249, z dnia 1 października 2003 r.

donezyjską stroną rządową i ruchem Aceh⁵⁰. Mandat misji EUPAT⁵¹ obejmował: monitorowanie procesu rozbrojenia i demobilizacji tej formacji, udział w niszczeniu zarekwirowanej broni i amunicji, działania na rzecz integracji dotychczasowych działaczy Aceh ze społeczeństwem oraz działania w kierunku rzeczywistego przestrzegania praw człowieka⁵². Misja rozpoczęła się 15 września 2005 r. i początkowo ustanowiona została na 6 miesięcy, a w maju 2006 r. na prośbę rządu indonezyjskiego została przedłużona do końca grudnia 2006 r. Jej pozytywnym rezultatem było podpisanie wiosną 2007 r. Porozumienia o partnerstwie i współpracy.

Dnia 16 listopada 2005 r. Rada Unii Europejskiej przyjęła wspólne działanie 2005/836/WPZiB potwierdzające gotowość do rozpoczęcia Misji Policyjnej na terytorium Autonomii Palestyńskiej – EUCOOPS. Mandat opiewał na trzy lata, a głównym zadaniem była pomoc we wdrażaniu planu rozwoju policji na terytorium Palestyny.

Natomiast 6 listopada 2005 r. Rada ds. Ogólnych i Stosunków Zewnętrznych zaaprobowała wspólne działanie 2004/909/WPZiB z 25 listopada 2005 r. ustanawiające zespół ekspertów mających nawiązać kontakt z irackimi władzami w celu poprawy sytuacji w Iraku. Na podstawie raportu tego zespołu Rada zdecydowała o rozpoczęciu w lutym 2006 r. misji polegającej na wdrażaniu rządów prawa w Iraku – EUJUST Lex⁵³. Celem misji była poprawa irackiego sądownictwa karnego, m.in. przez szkolenie urzędników w sądach, policji oraz więziennictwie.

Mniej pozytywnie ocenia się działania UE w afrykańskim Darfurze w Sudanie, gdzie na mocy decyzji Rady UE z 18 lipca 2005 r. ustanowiona została unijna Misja Wsparcia dla Operacji Unii Afrykańskiej Amis II w Darfurze (EU Suport to Amis, Farfur). Należy podkreślić, że angażując się jako jeden z podmiotów w działania podczas wskazanej misji, Unia odpowiadała przede wszystkim na apele Rady Bezpieczeństwa ONZ, a od początku przecież głównym założeniem realizacji misji UE było wsparcie politycznych, wojskowych i policyjnych działań misji Unii Afrykańskiej w tym regionie, przy pełnym uznaniu jej kierownictwa podczas tego typu działań⁵⁴. Unia Afrykańska decyzję o rozpoczęciu misji w Darfurze podjęła 28 maja 2004 r., a jej głównym celem było monitorowanie procesu realizacji porozumienia w sprawie zawieszenia broni podpisanego pomiędzy sudańskimi partiami. Od strony wojskowej operację prowadził Komitet Sztabu Wojskowego UA. Zadania operacji to przede wszystkim ochrona dystrybucji żywności, ochrona powrotu uchodźców do stałych miejsc zamieszkania sprzed konfliktu oraz zapobieganie starciom i aktom zemsty.

Reasumując, należy stwierdzić, że większość do dziś przeprowadzanych operacji antykrzysowych, w tym misje określane jako cywilne lub wojskowe, charakteryzowała się jednoczesnym wykorzystywaniem zarówno środków wojskowych, jak

⁵⁰ Ruch separatystyczny w Indonezji.

⁵¹ EUPAT (European Union Policy Advisory Team – Europejski Zespół Doradczy ds. Polityki Unii Europejskiej).

⁵² Joint Action 2005/643/CFSP on the European Union Monitoring Mission in Aceh (Indonesia), (Aceh Monitoring Mission – AMM) 2006, OJ L.246/16.

⁵³ Wspólne działanie Rady 2005/190/WPZiB z dnia 7 marca 2005 r. w sprawie zintegrowanej misji Unii Europejskiej w Iraku dotyczącej państwa prawnego, EURJUST Lex.

⁵⁴ J. Starzyk-Sulejewska, *Interwencje zewnętrzne Unii Europejskiej...*, s. 95.

i cywilnych. Sukcesywnie zwiększał się zasięg geograficzny podejmowanych operacji, a ponadto w kolejnych latach poszerzającemu się zakresowi działań UE w dziedzinie EPBiO towarzyszył wzrost liczebny sił oraz relatywnie trudniejsza realizacja mandatu poszczególnych misji.

Zakończenie

Unia Europejska wypełnia sobą Europę – próbuje to czynić także poprzez budowanie swojej tożsamości międzynarodowej. Z racji samej wielkości – potencjału ekonomicznego, demograficznego i politycznego – wywiera wpływ na „resztę świata”, szczególnie silny wobec jej sąsiedztwa. Jest ona na scenie międzynarodowej obecna⁵⁵, jednak nie na miarę ambicji Brukseli. Unia Europejska chce być głównym aktorem, a nie tylko statystą. Co więcej, aktor ten przejawia globalne ambicje, wynikające chociażby z miejsca w gospodarce światowej.

Biorąc pod uwagę silną pozycję międzynarodową UE, jak również odgrywane przez nią ważne role międzynarodowe, można postawić tezę, że znajduje się ona w bardzo dobrej sytuacji wyjściowej do uzyskania w przyszłości statusu czołowego mocarstwa w świecie. Aby tak się stało, konieczne jest dysponowanie przez UE kompletnym zestawem środków – nie tylko ekonomicznych, politycznych i społecznych, ale także militarnych.

Dzisiaj Unia Europejska stoi przed koniecznością dokonania strategicznego, historycznego wyboru dotyczącego umocnienia międzynarodowego wymiaru europejskich procesów integracyjnych, jak również rozwiązania kwestii związanych z polityką migracyjną. Sama Unia nie zdefiniowała jeszcze do końca swojej roli na arenie międzynarodowej. Jednak większość państw członkowskich zgadza się, że na obecnym etapie integracji powinna pozostawać przede wszystkim tzw. potęgą cywilną. Otwarte pozostają pytania: czy UE rozwinie swe funkcje jako organizacja o charakterze regionalnym, której zadaniem będzie troska o stabilność i bezpieczeństwo przede wszystkim najbliższego sąsiedztwa w oparciu o stopniowo wykształconą zdolność obronną, czy też – przyjmując globalną odpowiedzialność w dziedzinie bezpieczeństwa – stanie się strategicznym partnerem Stanów Zjednoczonych, a także czy posiada ona ambicje wpływania na reguły gry światowej, czy tylko im się podporządkowuje? „Jeśli chciałyby wpływać, musi jako całość, z akcentem na całość, wyraźnie określić swój stosunek do najważniejszych zjawisk zachodzących w międzynarodowych stosunkach politycznych, w tym obronnych”⁵⁶. Chodzi o to, by w dobie globalizacji Unia mówiła jednym głosem i w ten sposób lepiej wykorzystywała swoje znaczenie międzynarodowe. Jak pisze K. Zajączkowski, w razie niespełnienia tych warunków nie będzie występowała na arenie międzynarodowej jako

⁵⁵ Christopher Hill zaproponował ważne rozróżnienie pomiędzy obecnością (présence) a byciem aktorem międzynarodowym (acteur international), zob. Ch. Hill, *The Capability – Expectations Gap, or Conceptualizing Europe's International Role*, [w:] *Economic and Political Integration in Europe: Internal Dynamics and Global Context*, eds. S. Bulme, D. Scott, Oxford 1994, s. 103–126.

⁵⁶ S. Parzymies, *Polityka zagraniczna Unii Europejskiej*, [w:] *Instytucjonalizacja wielostronnej współpracy międzynarodowej w Europie*, red. S. Parzymies, R. Zięba, Warszawa 2004, s. 45.

jednolity i wszechstronny aktor międzynarodowy posiadający status pełnowymiarowego mocarstwa, pozostając mocarstwem regionalnym⁵⁷. Tym samym „powinien zostać rozstrzygnięty, mający już swoją długą tradycję, spór między państwami członkowskimi dotyczący konieczności dokonania wyboru między dwiema zasadniczymi opcjami: uzyskaniem przez UE statusu mocarstwa militarnego i zachowaniem statusu mocarstwa niewojskowego”⁵⁸.

Należy zauważyć, że dokonana przez Federację Rosyjską aneksja Krymu, konflikt militarny w Donbasie, problemy z realizacją polityki migracyjnej przewartościowały środowisko bezpieczeństwa Europy. Potrzeba wzmocnienia twardego wymiaru bezpieczeństwa znalazła odzwierciedlenie w działaniach podmiotów kluczowych dla bezpieczeństwa Polski – Sojuszu Północnoatlantyckiego i Stanów Zjednoczonych. W tym kontekście pytania budzi postawa Unii Europejskiej, szczególnie

w wymiarze Wspólnej Polityki Bezpieczeństwa i Obrony. Reakcja Unii Europejskiej na konflikt rosyjsko-ukraiński dotyczyła przede wszystkim presji dyplomatycznej, sankcji wizowych, finansowych oraz ekonomicznych.

Bibliografia

- Bezpieczeństwo międzynarodowe, przegląd aktualnego stanu*, red. K. Żukrowska, Warszawa 2011.
- Ciupiński A., *Wspólna Polityka Bezpieczeństwa i Obrony UE, geneza, rozwój, funkcjonowanie*, Warszawa 2013.
- EU Crisis Response Capability Revisited, Europe Report*, no.16, 2005.
- Górka-Winter B., Posel-Częścik E., *Europejska Tożsamość w dziedzinie Bezpieczeństwa i Obrony – perspektywy europejskich członków NATO pozostających poza UE*, „Polski Przegląd Dyplomatyczny” 2002, t. 2, nr 5.
- Grossem A., *Les Occidentaux. Les pays d’Europe et les États – Unis depuis la guerre*, Fayard, Paris 1981.
- Hill Ch., *The Capability – Expectations Gap, or Conceptualizing Europe’s International Role*, [w:] *Economic and Political Integration in Europe: Internal Dynamics and Global Context*, eds. S. Bulme, D. Scott, Oxford 1994.
- Kuźniar R., *Pozimnowojenne dwudziestolecie 1989–2010. Stosunki międzynarodowe na przełomie XX i XXI wieku*, Warszawa 2011.
- Latoszek E., *Integracja europejska, mechanizmy i wyzwania*, Warszawa 2007.
- Legucka A., *Podstawy normatywne reagowania kryzysowego UE*, [w:] *System reagowania kryzysowego Unii Europejskiej*, red. J. Gryz, Toruń 2009.
- Łukaszuk L., Skowroński A., *Europejskie prawo pokoju i bezpieczeństwa*, Warszawa 2000.
- Major C., *EUFOR RD Congo*, [w:] *European Security and Defence Policy. The First 10 Years (1999–2009)*, eds. G. Grevi, D. Helly, D. Keohane, Paris 2009.

⁵⁷ K. Zajączkowski, *Unia Europejska jako aktor globalny – aspekty polityczno-obronne*, „Studia Europejskie” 2009, nr 1, s. 57.

⁵⁸ D. Milczarek, *Unia Europejska we współczesnym świecie*, Warszawa 2005, s. 139.

- Milczarek D., *Unia Europejska we współczesnym świecie*, Warszawa 2005.
- Parzymies S., *Polityka zagraniczna Unii Europejskiej*, [w:] *Instytucjonalizacja wielostronnej współpracy międzynarodowej w Europie*, red. S. Parzymies, R. Zięba, Warszawa 2004.
- Parzymies S., *Unia Europejska a bezpieczeństwo europejskie i globalne po 11 września 2001 r.*, [w:] *Bezpieczeństwo międzynarodowe czasu przemian: zagrożenia, koncepcje, instytucje*, red. R. Kuźniar, Z. Lachowski Warszawa 2003.
- Schmidt B., *European Capabilities – How Many Divisions?*, [w:] *EU Security and Defense Policy. The First Five Years (1999–2004)*, ed. N. Gnesoto, Paris 2004.
- Starzyk-Sulejewska J., *Interwencje zewnętrzne Unii Europejskiej*, [w:] *Dyplomacja czy siła? Unia Europejska w stosunkach międzynarodowych*, red. S. Parzymies, Warszawa 2009, s. 85–124.
- The battlegrounds concept – UK/France/Germany Food for Thought Paper, Brussels 10 February 2004*, [w:] *EU Security and Defence. Core Documents 2004*, Paris 2005.
- Zajączkowski K., *Unia Europejska jako aktor globalny – aspekty polityczno-obronne*, „Studia Europejskie” 2009, nr 1, s. 37–58.
- Zięba R., *Bezpieczeństwo międzynarodowe po zimnej wojnie*, Warszawa 2008.
- Żurawski P. vel Grajewski, *Bezpieczeństwo międzynarodowe, wymiar militarny*, Warszawa 2012.
- Council Joint Action of 29 September 2003 on the European Union Police Mission in the Former Yugoslav Republic of Macedonia (Eupol Proxima), OJ249.
- Council Joint Action 2007/677/CFSP of 15 October 2007 on the European Union Military Operation in the Central African Republic, OJ L 279/21.
- Decyzja Rady /96/WPZB z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie misji wojskowej UE mającej na celu przyczynienie się do szkolenia somalijskich sił bezpieczeństwa, Dz.U. UE 19.2.2010 L44/16.
- Déclaration du Conseil Européenne sur le renforcement de la politique européenne commune de sécurité et de défense; Rapport de la présidence sur le renforcement de la PECSDE.
- Joint Action 2005/643/CFSP on the European Union Monitoring Mission in Aceh (Indonesia) (Aceh Monitoring Mission – AMM) 2006, OJ L.246/16.
- Objectif Global Civil 2008, Dokument du Sekretariat Général: Multifunctional Civilian Crisis Management Resources in an Integrated Format. Civilian Response Teams, Bruxelles, 13 juin 2000.
- Wspólne działanie Rady 2005/190/WPZiB z dnia 7 marca 2005 r. w sprawie zintegrowanej misji Unii Europejskiej w Iraku dotyczącej państwa prawnego, EURJUST Lex.

Dz.U. UE 29.04. 2006 r., t. 116/98.

Dz.U. UE 20.09.2008, L.252/39.

<http://intraty.htm> (dostęp: 11.11.2013)

Summary

The European Union fills Europe with itself – it also tries to do this by building its international identity. Its impact on the “rest of the world” is also shown by the EU position on economics, demographics and its political potential. The main goal of the EU is to play a key role on the international scene.

Since the illegal annexation of the Autonomous Republic of Crimea by the Russian Federation and the Ukrainian-Russian Donbass conflict, the European Union remains firmly committed to Ukraine’s sovereignty and territorial integrity. The European Union’s response is to desire a strengthening of security in the activities of key entities for Polish security – NATO and the USA. But unfortunately the EU’s reaction to Russia’s actions proved inadequate to the ambition of playing a key role in the field of security and was limited primarily to diplomatic pressure and economic sanctions.

